

เทศน์เช้า วันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

อ้าว! ตั้งใจฟังธรรมนะ ฟังธรรมะ ธรรมะเป็นขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเกิดมาเป็นชาวพุทธ เราเกิดมาเป็นชาวพุทธนะ คุณ ปู่ย่าตายายของเรานับถือพระพุทธศาสนา นับถือต่อๆ กันมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาตรัสรู้ธรรมขึ้นมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นกษัตริย์นะ เป็นนักปกครอง กษัตริย์เป็นผู้นำ ถ้ากษัตริย์เป็นผู้นำ สังคมไง ถ้าสังคมมีผู้นำ ผู้นำที่ดี เห็นไหม ผู้นำที่ดีทำให้สังคมนั้นร่มเย็นเป็นสุข ถ้าผู้นำที่ไม่ดี เรามีแต่ความทุกข์ยาก เขาต้องบ้านแตกสาแหรกขาดเพราะผู้นำไม่เป็นผู้นำที่ดี

สังคมที่ดีไง ถ้าสังคมที่ดี สังคมมาจากไหนล่ะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา เห็นไหม สังคมที่ดีมันเป็นอำนาจาสนาของคน แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา เผยแผ่ธรรมๆ นะ ถ้าเผยแผ่ธรรมขึ้นมา คนที่จะให้ธรรมเข้าสู่ใจ ธรรมเข้าสู่ใจ สังคมเป็นเรื่องสังคมอันหนึ่ง แต่หัวใจของคน ถ้าหัวใจคนที่ดี สังคมนั้นก็ดีไปด้วย ถ้าหัวใจของคนที่ไม่ดีเห็นแก่ตัว ทำให้สังคมนั้นเดือดร้อน เวลาสังคมเดือดร้อนนะ เขาใช้อำนาจในการปกครอง

พระเจ้าอโศกมหาราชนะ เวลาตีเมืองแคว้นแคว้นต่างๆ ไปด้วยกองทัพ ดีด้วยกองทัพ ยึดเขาได้หมดเลย แต่ถึงที่สุดแล้วเวลาชนะสงครามแล้วมาดู ไพร่พลตายมหาศาล สุดท้ายแล้วพระเจ้าอโศกมหาราชเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนแปลงเป็นเผยแผ่โดยธรรม เผยแผ่โดยธรรมนะ จะไปที่ไหน ไปสั่งสอนให้หัวหน้าผู้นำเป็นผู้มีธรรมๆ เผยแผ่ด้วยธรรมไง เอาธรรมเปลี่ยนแปลง นี่เผยแผ่ธรรมๆ เพื่อความสงบร่มเย็น

แต่การเผยแผ่ธรรมมันทำได้ยาก มันทำได้ยากเพราะมันต้องให้เขาเห็นดีเห็นงามด้วย การเห็นดีเห็นงามนะ การเห็นดีเห็นงามนี่เผยแผ่ธรรมไป แต่ถ้ามันเผยแผ่ธรรมไปแล้ว คนที่มีศีลธรรม จริยธรรม เห็นไหม กฎหมายการปกครองแทบไม่ต้องใช้ แต่เขามีไว้ เพราะสังคม มันจะเอาทุกคนเป็นคนดี เป็นไปไม่ได้หรอก มันมีคนแก่ตัว ก็ต้องให้กฎหมายบังคับใช้ผู้ที่ทำผิดกฎหมาย แต่

คนเราถ้ามีศีลธรรมในหัวใจ มันเห็นโทษไง เราทำไป ความผิดพลาดอันนั้นมาถึงเราเองนั่นแหละ เราทำกับใครก็แล้วแต่ เวิร์กรรมมันเกิดขึ้นทั้งนั้นแหละ ฉะนั้น เราทำกับเขาเท่ากับเราทำกับตัวเอง

ฉะนั้น ถ้าเรามีสติมีปัญหา เราจะไม่ทำกับใครทั้งสิ้น เพราะเราไม่ทำให้เรามีบาปมีกรรม เราจะทำคุณงามความดี เราทำคุณงามความดี เราทำคุณประโยชน์กับเรา เราเผยแผ่ธรรมๆ เพื่อประโยชน์กับเขาไง เราเสียสละ เราทำเพื่อคุณงามความดีกับเขา เพื่ออะไร? เพื่อผลประโยชน์ของเรา แต่เวลาทางโลกเขาดู คนนั้นเป็นคนได้ไง เราเสียสละไป คนอื่นเขาได้ผลประโยชน์จากเรา เขาได้ผลประโยชน์จากเรา ถ้าเขาอึดคักขาดแคลน เขาจะซึ่งน้ำใจของเรา เขาจะคิดถึงเรานะ

คนตกทุกข์ได้ยากแล้วมีคนมาช่วยเหลือเจือจานนะ เราจะจำคนคนนั้นแม่นมากเลย เวลาเราไม่ตกทุกข์ได้ยาก เราไม่ต้องการสิ่งใดเลย คนให้สิ่งใดเรานะ ให้สิ่งใดเรามันก็เป็นเรื่องธรรมดา เรื่องผิวเผิน แต่ถ้าเราตกทุกข์ได้ยากนะ ถ้ามีคนมาช่วยเหลือเจือจานเรานะ คนคนนั้นจะมีคุณกับเรามาก มันจะฝังใจกับเรามาก สิ่งที่เป็นประโยชน์ เป็นประโยชน์ตรงนี้ไง

ฉะนั้น สังคมที่ดี เห็นไหม สังคมที่ดี พระพุทธศาสนาสอนอย่างนั้น เขาบอกทุกศาสนา สอนให้คนเป็นคนดีๆ นั้นศาสนาทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดี คืออย่างไรล่ะ ถ้าดีอย่างไร ดีโดยการเบียดเบียนเขา เห็นไหม คุณสิ บอกว่าฆ่าเป็นอาหารไม่เป็นบาป ฆ่าเป็นอาหารไม่เป็นบาป ถ้าฆ่าโดยวิธีอื่นเป็นบาปๆ...นี่เขาคิดโดยทางโลกไง

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ให้เบียดเบียนใครทั้งสิ้น ไม่ให้เบียดเบียน ถ้าไม่ให้เบียดเบียน เวลาพูดถึงธรรมะๆ ธรรมะบอกไม่ให้เบียดเบียน สังคมชาวพุทธมีการปล้นชิงกัน มีการทำร้ายกัน บอกว่าพระพุทธศาสนาสอนให้เป็นคนดีๆ ทำไมเป็นแบบนี้

สอนไม่ให้เบียดเบียนกัน แต่ในเมื่อทุกคนเขาอยากได้ผลประโยชน์ของเขา เขาก็ทำของเขาไปอย่างนั้น ถ้าเขาทำของเขาไปโดยกิเลสตัดความทะยานอยากของเขา แต่ของเรา เราเลือกใจ สัมมาอาชีวะ เราเลือกชีวิตของเราที่ชอบ ไม่ให้เบียดเบียนกัน ไม่ให้ต่างๆ กัน แล้วถ้าไม่ให้เบียดเบียน มันเกิดมาจากใจ

ถ้าเกิดจากใจนะ สิ่งที่หัวใจที่เป็นธรรมๆ เป็นธรรมเพราะมันเห็นคุณประโยชน์ มันจะตกทุกข์ได้ยาก มันจะอึดคักขาดแคลน สิ่งที่อึดคักขาดแคลนมันวัดหัวใจๆ ทีนี้พอเราอึดคักขาดแคลน

มันบีบคั้นหัวใจขึ้นมา เราจะทำแล้ว วิฤติมันเกิดข้างหน้า เราต้องเอาชีวิตนี้รอดก่อน ชีวิตนี้รอดก่อน

เอาชีวิตนี้รอดก่อนมันสมควรไหมล่ะ ถ้าไม่ให้เบียดเบียนกัน ไม่ทำร้ายกัน ไม่ต่างๆ กัน ใครทำได้ ถ้าสิ่งนี้ใครทำได้นะ หัวใจที่เป็นทุกข์...ประเสริฐ นี่ประเสริฐ เห็นไหม ถ้าว่าใจประเสริฐ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้อยู่กลางป่า กลางป่าองค์เดียว ปัญญาวิเศษก็ทิ้งไป เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา สิ่งที่ตรัสรู้ธรรม เวลาเผยแผ่ธรรมๆ สอนเขาได้หมดสามโลกธาตุ นี่ถ้าคนจนผู้ยิ่งใหญ่

แต่เราไม่วัดกันตรงนี้ไง เราไปวัดกันในบัญชีใครมีเงินมาก ในบัญชีใครมีทรัพย์สมบัติมาก นั่นทรัพย์สมบัติ เราเห็นคนนั้นเป็นคนมีความสุข...ไม่ใช่ ไม่ใช่ ความสุขของคนอยู่ที่คนพอ จะมั่งมีศรีสุขขนาดไหน มั่งมีขนาดไหน ถ้าใจเขาเป็นธรรม เขาเป็นประโยชน์มากนะ คนจะทุกข์จนเจ็ญใจขนาดไหน ถ้าใจเขาเป็นธรรม เขาพอใจของเขา เราไปสงสารเขาเอง ไปสงสารเขาเอง แต่เขาพอใจของเขา

เห็นไหม เวลาครูบาอาจารย์ของเราท่านอยู่ในป่าในเขา เราปรารถนาบุญกุศลกับท่าน แต่ท่านมีความสุขของท่านนะ ท่านไม่คลุกคลี การคลุกคลีตีโมงมันเป็นทางออกของกิเลส แต่ในการตลาด เราจะทำการค้าของเรา เราต้องหาตลาดของเรา เราก็ต้องแสวงหาสิ่งนั้นเพื่อผลประโยชน์กับเราใช่ไหม

แต่เวลาประพฤติปฏิบัติมา ต้องกายวิเวก จิตวิเวก สถานที่วิเวก ถ้าวิเวกของเราเพื่ออะไร? เพื่อย้อนกลับมาดูที่ใจของตัวเอง เวลาเรากลุกคลีตีโมง เราก็อยากมีความสุขสงบ เราอยากให้อใจของเราเป็นหลักมีเกณฑ์ เวลาเราไปอยู่ในที่วิเวก นี่มันอยู่ที่วิเวกแล้ว แต่ใจไม่วิเวก มันมีแต่ความรู้สึกนึกคิดมันวิตกกังวลไปหมดเลย พอมันวิตกกังวล เพราะมันไม่ได้ฝึกฝน

ฉะนั้น เวลาผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ครูบาอาจารย์ของเราท่านอดนอนผ่อนอาหาร อดนอนผ่อนอาหาร เพราะอาหารการอยู่การกินนี้แหละมันทำให้เราวิตกกังวล การอยู่การกินนี้แหละทำให้คนเราเจ็บไข้ได้ป่วย เพราะการอยู่การกินนี้แหละมันทำให้ธาตุขันธ์ทับจิต ฉะนั้น เวลาถ้าจิตวิเวกทำไม่มันภาวนาได้ยากเย็นแสนเข็ญนัก เวลาผ่อนอาหารไปแล้วทำไม่มันภาวนาสะดวกสบายคล่องตัวนัก

เวลาปฏิบัติไปก็เหมือนกัน พอจิตมันสงบเข้าไปแล้ว ถ้าจิตมันออกฝึกหัดใช้ปัญญา ปัญญาที่เกิดขึ้นจากภาวนามันมีกำลังของมัน มันมีสติปัญญาของมัน มันเป็นประโยชน์กับเราแล้ว ถ้ามันเป็นประโยชน์กับเรา เป็นประโยชน์กับเราเพราะอะไร เป็นประโยชน์กับเราเพราะเรารู้เราเห็นใจ

เวลาคนไม่รู้จักสิ่งใดเลยมันก็มีความสงสัยเป็นธรรมดา เวลาคนเขามีสติปัญญาใคร่ครวญแล้วมันเห็นตามความเป็นจริงแล้ว ความสงสัยมันก็หายไป ถ้าความสงสัยหายไป แล้วมันจะเดินหน้าต่อไปอย่างไร มันจะเดินหน้าต่อไป เห็นไหม นี่ปัญญามันเกิดขึ้น

ถ้าปัญญามันเกิดขึ้น เวลากายวิเวก ถ้าจิตมันวิเวกเข้าไป จิตมันรู้เห็นขึ้นไป สิ่งที่ว่าวิตกกังวลใจ เวลาเริ่มต้นที่แรกมันวิตกกังวลไปหมดเลย อยู่คนเดียวมันก็ไม่มีใครช่วยเหลือเงื่อนงำ ทุกข์ได้ยากจะไม่มีใครดูแล สิ่งที่เราจะใช้ปัจจัยเครื่องอาศัยมันก็ขาดแคลน แต่พอจิตมันวิเวกขึ้นไป มันมีความสุขออกมาจากภายใน สิ่งข้างนอกไม่เป็นภาระรุงรังสิ่งใดเลย ถ้าข้างในมันไม่วิเวกมันเป็นภาระรุงรัง ภาระรุงรังเพราะอะไร

คูลี สังคม เขาบอกปัจจัยเครื่องอาศัยมันจะขาดแคลน เห็นไหม ความมั่นคงทางอาหาร ความมั่นคงทางพลังงาน ความมั่นคง มีแต่ความมั่นคงหมดเลย หากความมั่นคงไว้เพื่อประกันความมั่นคงของชีวิต แล้วก็ทุกข์ยากแบกหามกันไป

แต่เวลาเราเข้าป่าวิเวกของเราไป เรามีความมั่นคงของใจเราคนเดียว ถ้าความมั่นคงของใจเราคนเดียวนะ ถ้าใจของเรามั่นคง เวลาเราใช้สติปัญญาของเราไป มันพิจารณาของมันไป มันแยกแยะของมันไป มันเป็นความจริงของมันไป นี่ไง มันเป็นปัจจัยจัดตั้ง เป็นสันติภูมิจิโกล เวลาครูบาอาจารย์ท่านประพฤติปฏิบัติไปแล้วเหมือนเสา ๘ สอก ฟังดินไป ๔ สอก ลมจะพัด จะเกิดพายุหวั่นไหวขนาดไหน เสาที่มั่นมั่นคงตลอด

จิตใจของคน จิตใจของคนที่ประพฤติปฏิบัติมีหลักมีเกณฑ์ขึ้นมาแล้ว สังคมเขาจะแปรปรวนขนาดไหน มันจะมีหลักมีเกณฑ์ของมัน ไม่มีใครให้ใจนั้นแปรปรวนไปกับเขาได้ ถ้ามันไม่แปรปรวนไปกับเขาได้ ถ้ามันเป็นความจริงขึ้นมา ความจริงขึ้นมาเพราะใครละ ความจริงขึ้นมาเพราะเรามีสติ เรามีปัญญา เราแสวงหา

เราจะออกจากการคลุกคลี ออกจากสังคม เราก็ทำไม่ได้ เวลาเราออกไปแล้วเราจะไปทุกข์ยากขนาดไหน เห็นไหม สัตว์มันอยู่ในป่าของมันนะ มันอยู่ในป่าโดยสัญชาตญาณของมัน มันหา

อาหารของมัน เวลาเกิดภัยแล้ง เวลาเกิดความแห้งแล้ง สัตว์ในป่ามันไม่มีอาหารของมัน มันก็ต้องออกจากป่าไปกินพืชไร่ของคนอื่น นี่สัตว์ป่ามันอยู่ในป่า มันอาศัยป่านั้นเป็นที่ดำรงชีวิตของมัน

เราเป็นมนุษย์ เรามีสติปัญญา สิ่งที่เราแสวงหาเป็นอาหารนี้เราแสวงหาได้ สิ่งที่เราแสวงหาปัจจัยเครื่องอาศัยเราก็แสวงหาได้ เราเข้าป่าเข้าเขาไป เราต้องการสิ่งที่ส่งค้ำที่วิเวก ที่วิเวกเพราะอะไร เป็นที่วิเวกเพราะเราต้องอาศัยสถานที่เป็นชัยภูมิของการประพฤติปฏิบัติใจ ที่นี้พอเป็นชัยภูมิของการประพฤติปฏิบัติ เป็นชัยภูมิของโลกใจ แต่ในหัวใจ พอมันไปอยู่ในที่วิเวกมันยิ่งดิ้นรนของมัน มันยิ่งดิ้นรนของมัน นี่ดิ้นรนของมันเพราะมันวิตกวิจารณ์ไปหมด

“อยู่คนเดียวให้ระวังความคิด” แต่ถ้ามีสติปัญญารักษาความคิดนี้ได้ ถ้ารักษาความคิดนี้ได้ กายวิเวก จิตมันก็วิเวกด้วย ถ้าจิตวิเวกด้วย เพราะจิตวิเวกด้วย เพราะจิตวิเวกมันเป็นสมาธิขึ้นมา ถ้ามันมีปัญญาขึ้นมามันเป็นประโยชน์กับเรา ถ้าเป็นประโยชน์กับเรานะ รสของธรรมชนะซึ่งรสทั้งปวง รส เห็นไหม คุณิ เราอยู่ทางโลก เรามีปัจจัยเครื่องอาศัย เราจะมีความสุข คนที่เขาหาความสุขเขาไปเที่ยว ไปอยู่ไปกินกันก็แค่นี้ นี่ความสุขของโลกเขา

แต่เวลาพอจิตเราสงบขึ้นมา เราไม่ต้องอาศัยสิ่งนั้นเลย แต่จิตมันสงบเข้ามา นี่รสของธรรมๆ จิตที่มันสงบมันก็แปลกประหลาดมหัศจรรย์พอสมควรแล้วแหละ แต่ถ้ามันเกิดปัญญาขึ้นมานะ พอจิตสงบแล้วมันออกคู่เคียงของมัน เห็นสติปัญญา ๔ ตามความเป็นจริง ถ้าเห็นสติปัญญา ๔ ตามความเป็นจริง ปัญญามันเกิดขึ้นมา มันเห็นเลยว่าสุตมยปัญญา จินตมยปัญญา ภาวนามยปัญญาแตกต่างกันอย่างไร โลกียปัญญากับโลกุตตรปัญญาแตกต่างกันอย่างไร

แต่ถ้ามันยังไม่เกิดภาวนามยปัญญา มันก็ว่าจินตนาการ มันจินตนาการไปหมด ศึกษาไปแล้วมันจินตนาการ มันรู้ไปหมด “ปัญญาๆ ซาบซึ้งๆ” ซาบซึ้งเพราะอะไร เพราะสัญญามันรำพึงขึ้นมาได้ มันค้นคว้าขึ้นมาได้

แต่ถ้าภาวนามยปัญญา ถ้าจิตมันไม่สงบ มันไม่มีสติปัญญาพอสมควรกับมัน มรรคมันไม่เดินตัวของมัน เห็นไหม คุณิ ธรรมจักร จักรที่มันเคลื่อนของมัน คือ สมาธิ ปัญญา ถ้ามันเกิดขึ้นมา พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์...พระธรรมๆ สัจธรรม สัจธรรมที่มันเกิดขึ้น สัจธรรมอันนี้มันเกิดขึ้นมาได้อย่างไร ถ้ามันเกิดขึ้นมา เพราะเราชวนขยายของเรา

สังคมนาสิกที่เขาร่วมกันด้วยความสมานฉันท์ ด้วยต่างๆ สังคมนาสิกเป็นเรื่องของโลกๆ สังคมนาสิกของเรา แต่ถ้ำจิตของเรามันจะมีสังคมนาสิกสังคมนาสิกหนึ่ง ถ้ำสังคมนาสิกหนึ่ง เห็นไหม ทำไมครูบาอาจารย์ของเราท่านประพฤติปฏิบัติ ท่านถึงแสวงหา ต้องปลีกตัวแยกตัวออกไป

เพราะว่าขณะที่จิตมันสัมผัสกับธรรมๆ ธรรมที่มันเกิดขึ้นในหัวใจ นี่สังคมนาสิก เห็นไหม พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม มีรัตนะ ๒ มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากับพระธรรม เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมจักๆ พระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรม ธรรมเหมือนกัน นี่สงฆ์องค์แรกของโลกเกิดขึ้น เพราะจิตใจมันสัมผัสธรรมๆ เห็นไหม

สังคมนาสิก สังคมนาสิกที่จิตมันได้สัมผัสๆ ครูบาอาจารย์ท่านถึงได้ปลีกวิเวกออกไป พยายามอยู่คนเดียว พยายามจะสัมผัสเพื่อให้จิตมันจะพิจารณาของมัน มันจะใช้ปัญญาของมัน มันต้องการเวลาของมัน เห็นไหม นี่ปฏิบัติอย่างนั้น สังคมนาสิกใน ถ้ำเราทำสังคมนาสิกในของเราให้มันคงขึ้นมาได้ นี่ศากยบุตรพุทธชินนโรธ เป็นผู้ถือเอาตัวรอดได้ด้วย แล้วเป็นผู้บอกกล่าวกับคนอื่นได้

แต่ถ้ำยังไม่มีสังคมนาสิกอันนี้ การบอกกล่าว บอกกล่าวด้วยการบอกเล่า บอกกล่าวด้วยสัญญา สัญญาฟังมา จินตนาการ ไป แล้วการบอกเล่า มันเหมือนคนตาบอดจูงคนตาบอด เราคนตาบอด แต่เคยเดินเส้นทางสายนี้ เราก็จะพยายามจูงคนตาบอดต่อไป เส้นทางสายนี้มันเคยไม่มีสิ่งกีดขวาง เราเคยเดินอยู่ แต่ถ้ำวันใดเขาเอาสิ่งกีดขวางมา กีดขวางไว้ที่นั่น เราเดินไปเราก็เดินไปไม่ได้เหมือนกัน เห็นไหม นี่ถ้ำคนตาบอด

แต่ถ้ำคนตาไม่บอด มันเห็น เส้นทางนี้เราก็เคยเดิน นี่คือปริยัติ คือการศึกษา คือเส้นทางนั้น ใจ เราเคยเดินอยู่ประจําที่นั่นแหละ แต่ถ้ำวันไหนมีสิ่งกีดขวางมา กีดขวางเราก็เห็น เราเดินไปมีสิ่งกีดขวาง การภาวนาก็เหมือนกัน เราภาวนาไป กิเลสมันร้ายนัก มันพลิกแพลง มันเปลี่ยนแปลง มันหาเรื่องมาหลอกเรา ร้อยแปด เพราะกิเลสมันต้องการยึดหัวใจเราไว้เป็นที่อยู่อาศัยของมัน

มาร พญามาร มารมันอยู่ที่ไหนล่ะ มารมันอาศัยอะไรอยู่ล่ะ? มันก็อาศัยหัวใจของสัตว์โลกอยู่ แล้วเวลาทำความสงบของใจเข้ามา มันสงบไปที่ไหนล่ะ? มันก็สงบเข้าไปที่ใจของเรา ถ้ำไม่สงบไปที่ใจของเรา มันเป็นชื่อ เห็นไหม “ศีล สมาธิ” สมาธิที่อยู่ในตำรา สมาธิก็มีคนเล่าให้ฟัง สมาธิไม่เคยมี

แต่ถ้าจิตมันเป็นสมาธิ มันก็เข้าไปสู่ที่มารอาศัยนั่นแหละ ถ้าสิ่งที่มารจะอาศัย เราจะค้นคว้าหามัน เพราะจิตสงบแล้วแก้กิเลสไม่ได้ จิตสงบเข้าไปแล้ว จะเข้าไปหา มารก็ผลักไส มารก็ดิ้นรน มารก็หลบหลิก ไม่เห็นมารหรือ ไม่เห็นมาร

แต่ถ้าเห็นสติปัญญา ๔ ตามความเป็นจริง เพราะมารนี้มันเป็นนามธรรม มารนี้มันอาศัยจิต สติปัญญา ๔ อาศัยสิ่งนี้ออกไปหาผลประโยชน์ของมัน ถ้าเราจับของเราได้ เราพิจารณาของเราไป นี่ปัญญามันเกิด ถ้าปัญญามันเกิด มันเห็นความแตกต่าง นี่ไง สิ่งที่ว่าถ้ามันไม่ตาบอด ถ้าไม่ตาบอด มันทำของมันแล้วมันจะชี้หน้าให้คนอื่นว่าต้องทำแบบนี้ ต้องทำแบบนี้ ต้องทำแบบนี้ ถ้าไม่เข้ามาสู่ตรงนี้ ไม่ใช่ ไม่เข้ามาสู่ตรงนี้ก็คนตาบอดของคนตาบอดใจ ตาบอดคำสั่งก็ว่ากันไป ไม่มีความจริง

ถ้าเป็นความจริง เห็นใหม่ เราเห็นสังคมที่มันเดือดร้อนกันอยู่เพราะคนมีความเห็นต่าง มีความเห็นต่าง เอาความเห็นต่างนั้น ยึดความเห็นต่าง แล้วว่าความเห็นต่างของตัวเองถูกต้อง ก็สร้างเป็นกลุ่มชนขึ้นมาขัดแย้งกัน เวลาสังคมภายในของเรา กิเลสกับธรรมๆ มันเห็นต่างอยู่แล้ว นี่ความเห็นต่างแล้วจะเป็นธรรมขึ้นมาได้อย่างไรละ

ถ้าเป็นธรรมขึ้นมา เราปฏิบัติธรรมตามความเป็นจริงนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกแล้ว “ไม่มีกำมือในเรา” ไม่มีสิ่งใดซ่อนเร้นไว้ เปิดเผยหมดเลย แต่เราทำกันไม่เป็น เราทำกันไม่ได้ ตำรับตำราทั้งหมด แต่ความจริงไม่มีในใจ ถ้าทำขึ้นมา ในใจขึ้นมามันจะเป็นความจริงของเรา

นี่สังคมของเรา ให้เป็นสังคมที่เป็นธรรมขึ้นมา พระพุทธศาสนาสอนที่นี่ แต่ในเมื่อเราเกิดมาเป็นสมมุติ มีชีวิตจิตใจมันเป็นสมมุติ เป็นวาระวาระหนึ่ง ตั้งแต่เกิดจนตาย เห็นใหม่ มันเป็นจริงตามสมมุติ สมมุติเป็นแบบนี้ นี่เป็นวาระ วาระของกรรม เราก็มีสติปัญญารักษาของเราไป

ฉะนั้น สิ่งใดที่สร้างขึ้นเราต้องเข้าสู่ความเป็นจริง เข้าสู่ธรรม “ธรรมะย่อมชนะอธรรม” เราอยู่กับความเป็นจริง เพราะความเป็นจริงนี้ ความเป็นธรรมนี้ ความเป็นประโยชน์นี้จะทำให้จิตใจของเรามันมีบุญกุศล

คบธรรม คบคุณงามความดี อย่าคบอธรรม อย่าคบความเห็นแก่ตัว อย่าคบแต่ผลประโยชน์ที่ไม่มีต้นไม่มีปลาย ไม่มีต้นไม่มีปลายคือไม่มีที่มาที่ไป จะเอาอย่างเดียว แต่ไม่รู้ว่าถ้าทำไปแล้วมันมีเวรมีกรรม เห็นใหม่ มันมีของมัน แต่เราปฏิเสธมัน เราลืม ขาดสติ แล้วทำไปโดยกิเลส โดย

ค้นหาความทะยานอยาก แต่ถ้าธรรมะย่อมชนะอธรรม เราอยู่กับธรรม อยู่กับสัจจะความจริง อยู่กับความถูกต้อง ทำสิ่งนี้เพื่อประโยชน์กับชีวิต

โลกเป็นแบบนี้ เกิดมาแล้วในผลของวิญญูะ ถ้าเราทำของเรา ตั้งสติของเรา เพื่อประโยชน์กับเรา ให้จิตนี้ถ้าเวียนตายเวียนเกิดก็เกิดในบุญกุศล อย่าเกิดจนทุกข์จนเจ็บใจจนเกินไปนัก แล้วประพฤติปฏิบัติธรรมขึ้นมาให้เป็นผลประโยชน์กับเรา นี้เกิดบนแผ่นดินในพระพุทธศาสนา ให้มีสังฆธรรมฝังหัวใจเราไปเพื่อประโยชน์กับเรา เอวัง